

Van Adviescommissie Digitale Ethiek
Aan College van Burgemeester en Wethouders
Onderwerp Advies casus Transcriptie en automatisch notuleren
Datum januari 2026

Commissieleden
contact@ade-nijmegen.nl

C. Coenen
B.E. van Gastel
R.N.B. van Onna
B. Smit
M. Becker

Ambtelijk secretaris

[REDACTED]
A. Derkse

Beschrijving casus

De gemeente Nijmegen wil, om efficiënter te werken, automatische transcriptie software gebruiken. Vervolgens wordt de tekst door AI samengevat, waaruit notulen inclusief actiepunten komen. Twee manieren om dit te doen zijn in een pilot getoetst, waarna er één is geselecteerd. De voorgestelde werkwijze van de gemeente is ook getoetst met een DPIA.

De gemeente wil deze werkwijze organisatiebreed invoeren.

Adviesaanvraag

Het college van burgemeester en wethouders vraagt aan de adviescommissie advies over hoe om te gaan met gevoelige gesprekken. Zij is met name geïnteresseerd hoe is te bepalen wat een gevoelig gesprek is, en onder welke voorwaarde het instrument bij zo'n gesprek is in te zetten.

Ook ligt de vraag voor hoe vrij het geven van toestemming is bij besprekingen tussen collega's, maar ook bij bijvoorbeeld WMO-keukentafelgesprekken waarin een afhankelijkheidsrelatie speelt, en HR-gerelateerde gesprekken of gevoelige overleggen met leveranciers in aanbestedingen.

Een andere vraag die voorligt is, hoe om te gaan met beïnvloeding van het werkproces door dit instrument.

Tot slot vraagt het college of aan deze casus algemenere aandachtspunten zijn te ontleen voor het AI-beleid.

Advies

De Adviescommissie Digitale Ethiek geeft overwegingen mee die haars inziens belangrijk zijn voor een verantwoorde toepassing van transcriptie en automatisch notuleren.

Ten eerste wijst de commissie er op dat consistent gebruik van *terminologie* essentieel is om verwarring te voorkomen. In de aangeleverde documenten wordt gesproken over 'transcriptie', 'samenvatting', 'verslag', en 'notulen'. De indruk bij de commissie is dat deze termen soms door elkaar heen zijn gebruikt. De commissie hanteert de volgende terminologie in dit document:

- 'opname' voor de audio(visuele)-opname van het gesprek, op basis waarvan de spraak door de AI-tool wordt getranscribeerd;
- 'transcriptie' voor het tekstdocument dat het resultaat is van spraak naar tekst functionaliteit;
- 'notulen' voor het tekstdocument dat het resultaat is van een samenvattende AI service op de transcriptie waarbij een verantwoordelijk persoon de eindredactie en verantwoordelijkheid voert. Hierbij kan het gaan om concept notulen of vastgestelde notulen.

Het voorstel aan het college van B&W omvat een notulist die verantwoordelijk is voor de concept notulen, waarbij deelnemers van de vergadering geen toegang hebben tot de transcriptie of de opname. De vergadering stelt het concept verslag zoals ingebracht door de notulist vast, of past het aan waar nodig. Deze werkwijze sluit aan bij de huidige praktijk in veel organisaties, waarbij op basis van uitsluitend de waarnemingen en interpretaties van de notulist de notulen gemaakt worden. Deze werkwijze biedt een aantal waarborgen om lange termijn opslag van audio opnames of transcripties te voorkomen. Deze waarborgen zijn volgens de commissie essentieel; naleving ervan is noodzakelijk om het systeem goed te laten werken.

Dit advies stoelt op de verwachting dat opnames en transcripties niet langer dan het vaststellen van de notulen opgeslagen worden, en daarmee ook niet publiek worden. Mocht dit anders komen te liggen in de toekomst (bijvoorbeeld op basis van uitgekristalliseerde discussies rond de Woo), dan zal onzes inziens de voorgestelde werkwijze en ons advies hierover heroverwogen moeten worden.

Het is af te raden om alle deelnemers toegang te geven tot de opname of transcriptie, juist omdat dan makkelijk kopieën gemaakt kunnen worden, en daarmee de verwachting dat er geen langdurige opslag van opnames en transcripties in het geding komt.

Hierbij valt op te merken dat de voorgestelde werkwijze geen extra zekerheden voor de notulist toevoegt. Dit kan de notulist in een lastige situatie brengen bij gevoelige

vergaderingen en/of arbeidsconflicten waarbij de notulist de integriteit van haar handelen niet kan aantonen door middel van de opname en transcriptie. Of dat een nieuw realistisch probleem is kan de commissie niet inschatten, deze situatie kan zich nu ook voordoen nu veel vergaderingen (nog) niet opgenomen en/of getranscribeerd worden.

Controle van notulen blijft belangrijk, als kwaliteitsgarantie en omdat in de praktijk interpretatieverschillen of perspectiefverschillen zullen optreden. Juist hierom geeft de commissie ook een winstwaarschuwing af voor de doelmatigheid van het instrument. Het (vaker) schriftelijk vastleggen van afspraken leidt niet automatisch tot arbeidswinst en verbetering van de informatiehuishouding. In plaats van betere samenwerking kan de technologie er juist voor zorgen dat ambtenaren zelfcensuur toepassen door de afbreuk van vertrouwelijkheid en daarmee de door hen ervaren veiligheid.

Zonder controle op deze waarborgen, waarbij ook steekproefsgewijs nagegaan wordt of men de richtlijnen naleeft, acht de commissie het risico hoog dat het 'normaal' continu wordt verschoven. Met een hoge werkdruk, zonder goede controle door de notulist, worden dan in feite de notulen door AI vastgesteld.

Om onduidelijkheid te vermijden is het volgens de commissie belangrijk om duidelijke *instructies* voor gespreksdeelnemers te maken: wat wordt van deelnemers aan vergaderingen verwacht, wat van de notulist, en wat van de voorzitter. In deze instructies kan ook duidelijk gemaakt worden of bezwaar mogelijk is tegen transcriptie en/of notulering door AI, en hoe het eventuele bezwaar afgehandeld wordt door voorzitter en/of notulist. We merken op dat in sommige situaties geen bezwaar mogelijk is, aangezien het gekozen middel binnen de uitvoeringskeuzevrijheid van de organisatie ligt, zoals bijvoorbeeld ook het gekozen email platform niet ter discussie staat.

In bepaalde contexten waar de gemeente opereert spelen mogelijk andere verwachtingen of andere regels. Zo is in het sociaal domein dossierplicht van invloed op het gebruik van transcriptie en/of automatische notulen door AI. In sommige situaties moeten andere keuzes gemaakt worden om juist het vertrouwen in de overheid in stand te houden. De commissie waarschuwt voor een generieke aanpak voor alle gesprekken van de gemeente.

Een specifiek systeem kan een aantal aandachtspunten in ons advies ondervangen: een systeem dat lokaal draait en ter plekke de voorgestelde notulen op een voor ieder zichtbaar scherm weergeeft. Dit is transparant voor de gespreksdeelnemers, en er hoeven geen audio-opnames opgeslagen te worden.

Gevoeligheid van gesprekken en bijbehorende voorwaarden

De eerste vraag van het college van B&W is hoe om te gaan met gevoelige gesprekken, en welke voorwaarden moeten gelden bij de inzet van de voorgestelde tool. De commissie

komt tot de conclusie dat zij onvoldoende vooraf kan bepalen welke gesprekken 'gevoelig' zijn, en welke voorwaarden daar het gevolg van zouden (moeten) zijn.

Wel merkt de commissie op dat de risico's van geautomatiseerde opname en transcriptie bijzonder groot zijn bij gesprekken met inwoners. Ook wijst de commissie erop dat een inwoner de gegenereerde notulen moet kunnen controleren en, indien nodig, moet kunnen corrigeren op feitelijke onjuistheden. Het is de verantwoordelijkheid van de aan het gesprek deelnemende ambtenaar om deze mogelijkheid proactief aan te bieden aan de inwoner met wie zij spreken. In het huidige voorstel is een soortgelijke werkwijze alleen voorzien voor gemeente-interne gesprekken tussen ambtenaren onderling, waarvoor een notulist de eindverantwoordelijkheid draagt.

Om de rechten van inwoners te beschermen is het daarom noodzakelijk dat de gemeente een specifieke correctiewerkwijze opstelt voor het gebruik van deze tool bij gesprekken met inwoners. Deze moet ook toepasbaar zijn in 1-op-1 gesprekken tussen een ambtenaar en een inwoner. Tot slot bevat dit advies in te richten technische waarborgen die naar het oordeel van de commissie te allen tijde zouden moeten worden toegepast in gesprekken met inwoners.

Heroverweging voor toestemming als grondslag

De tweede vraag van het college is hoe vrij het geven van toestemming is, aangezien 'toestemming' de grondslag is die is gekozen in de gemeentelijke werkwijze. De commissie adviseert om dit te heroverwegen. Volgens de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) moet bij een doel voor een verwerking (bijv. "opstellen notulen vergadering") een passende grondslag gekozen worden. Technische stappen zoals opname en transcriptie zijn *middelen*, geen afzonderlijke doelen. Daarom is één grondslag voor het gehele doel afdoende.

Daarnaast stelt de commissie voor om de grondslag te heroverwegen. De grondslag toestemming moet voldoen aan alle van deze vier eisen:

- Vrijelijk gegeven: Geen druk of dwang, echte keuze;
- Specifiek: Toestemming per duidelijk omschreven doel;
- Geïnformeerd: Volledige en begrijpelijke informatie vooraf;
- Ondubbelzinnig: Actieve handeling, geen twijfel mogelijk.

Echter, toestemming kan bij gebruik van deze tool mogelijk niet vrijelijk gegeven worden. Inwoners of zelfs medewerkers van de gemeente hebben in veel situaties geen keuze om dienstverlening vanuit of binnen de gemeente te weigeren. In deze situaties heeft de gemeente, als bestuursorgaan en als werkgever, een machtsverhouding ten opzichte van het individu. Inwoners en medewerkers kunnen hierbij de indruk krijgen dat zij toestemming móéten geven voor het gebruik van de tool om deze dienstverlening te

ontvangen. Ook begrijpen inwoners of medewerkers mogelijk niet volledig waar ze toestemming voor geven. Daarmee is het gebruik van toestemming als grondslag niet houdbaar.

Bovendien is de gemeente kwetsbaar om een andere reden: de grondslag toestemming moet op elk moment kunnen worden ingetrokken. Dit maakt verslaglegging instabiel en juridisch wankel, zeker bij bezwaarprocedures of handhaving. Dit speelt ook bij interne arbeidsconflicten.

Voor een groot aantal gemeentelijke toepassingen van spraakgestuurd rapporteren zijn betere AVG grondslagen beschikbaar: *taak van algemeen belang, wettelijke verplichting of gerechtvaardigd belang*.

Dit neemt niet weg dat er situaties zijn waarbij mensen dienen in te stemmen, om redenen buiten de AVG, zoals vertrouwen in de overheid of vertrouwelijkheid van informatie. De gespreksdeelnemer heeft dan, afhankelijk van de situatie, de mogelijkheid om bezwaar te maken tegen de verwerking. Dat moet dan zorgvuldig afgewogen worden.

Waarschuwing voor ondoelmatigheid als gevolg van AI-beleid

Tot slot vraagt het college welke algemene aandachtspunten te ontleen zijn voor het bredere AI-beleid van de gemeente. In aanvulling op de vorige conclusies waarschuwt de commissie in het bijzonder voor een hoog risico op ondoelmatigheid als gevolg van (de uitwerking van) AI-beleid. Dit risico speelt in deze specifieke casus, maar is waarschijnlijk ook een aandachtspunt bij huidige en toekomstige casussen waarbij de gemeente AI-toepassingen inzet om haar processen te verbeteren.

Concreet stelt de commissie in haar bevindingen meermaals dat het inzetten van deze AI-tool mogelijk niet bijdraagt aan de beoogde doelen, of zelfs een averechts effect kan hebben. Hierbij komt naar voren dat het hoogst onzeker is dat inzet van de tool leidt tot een lagere werkdruk en besparing van arbeidsuren onder ambtenaren. Het toepassen van waarborgen die noodzakelijk zijn voor een verantwoorde inzet kunnen juist leiden tot een hógere werkdruk en méér besteedde arbeidsuren ten opzichte van wanneer de tool niet zou worden gebruikt. Zie voor meer informatie de bevindingen op de volgende bladzijden, met name onder de waarde 'Doelmatigheid'.

De les die hieruit kan worden getrokken is dat de gemeente er bij de vertaling van AI-beleid naar de praktijk niet zomaar van uit kan gaan dat de inzet van AI-toepassingen doelmatig is. Hoewel de commissie de vooruitstrevendheid van gemeente Nijmegen op digitaliserings- en automatiseringsgebied prijst en graag vanuit digitaal-ethisch perspectief ondersteunt, is een zekere terughoudendheid voor te grote beloften op zijn plaats. Het is niet zonder meer het geval dat de inzet van AI leidt tot productiviteitswinst, werkdrukverlichting, hogere uitvoeringskwaliteit, of (arbeids)kostenbesparing. Als

bestuursorgaan heeft de gemeente bovendien de verantwoordelijkheid om terughoudender te zijn dan de bredere samenleving. Dit moet worden afgewogen tegen het principe dat overheden innovaties actief stimuleren en ze omarmen wanneer ze de kwaliteit van het openbaar bestuur en de dienstverlening naar inwoners ten goede komen.

De commissie doet daarom de aanbeveling in het AI-beleid van de gemeente expliciete aandacht te hebben voor een 'doelmatigheidstoets' bij voorgestelde AI-toepassingen, juist om de inzet van AI op een verantwoorde en duurzame manier te stimuleren.

Bevindingen

Hierna volgen de bevindingen opgesplitst per thema volgens de 'Code Goed Digitaal Openbaar Bestuur' (CODIO), namelijk *Democratie*, *Rechtstaat*, en *Bestuurskracht*. Omwille van de leesbaarheid van de tekst wordt er niet naar de volledige set van 30 waarden verwezen, maar de Adviescommissie neemt alle waarden mee in haar adviesvorming.

De Adviescommissie vindt het waardevol om eventuele minderheidsopvattingen van haar leden te vermelden. Wanneer sprake is van een opvatting waarover binnen de commissie geen consensus is bereikt, dan wordt dit aangegeven.

Deel I - Democratie

Burgerbetrokkenheid

Het gebruik van AI voor transcriptie en verslaglegging kan zeker bijdragen aan het vergroten van burgerbetrokkenheid: de inbreng van inwoners wordt nauwkeuriger en vollediger vastgelegd.

Bij gesprekken met inwoners is maatwerk belangrijk, tenzij sprake is van een dossierplicht. Wanneer er geen dossierplicht is, adviseert de Adviescommissie dat inwoners vooraf aan het gesprek worden gevraagd of zij notulen wenselijk achten. Zo ja, dan kan de opname worden gestart.

Inclusiviteit

Transcripties maken vergaderingen toegankelijker voor mensen met een auditieve beperking en mensen met een taalbeperking.

Het is een veilige aanname dat het taalmodel is getraind met data van mensen met hogere status omdat die data simpelweg het meest eenvoudig beschikbaar is: de ontwikkelaars zelf, mediafragmenten, speeches, studenten, enz. Bij bepaalde (groepen) inwoners presteert een LLM dus minder goed bij het transcriberen van de stem, bijvoorbeeld vanwege accenten. Hierdoor kunnen in de transcriptie (grote) fouten worden gemaakt door het algoritme. In dergelijke gevallen adviseert de Adviescommissie dat de notulist ook handmatig notulen maakt en de AI gegenereerde notulen nauwgezet controleert. Het feit dat LLM's niet alle accenten en tongvallen even goed weergeven mag niet leiden tot een ongelijkheid in beleidsvorming en de uitvoering.

Transparantie

Heldere verslaglegging bevordert eerlijke communicatie en verantwoordelijkheid binnen teams.

Volledige transparantie is alleen gegarandeerd als de transcriptie gecontroleerd en gecorrigeerd kan worden, bij voorkeur door de notulist. De verantwoordelijkheid voor het

opleveren van notulen en actiepunten blijft bij de notulist, terwijl de hele groep verantwoordelijk is voor het vaststellen ervan. Het gebruik van AI verandert niets aan deze formele uitgangspunten.

Bij inwonergesprekken moet transparantie geboden worden over de verwachtingen: de transcriptie gaat mogelijk niet naar inwoners, maar zorgt voor minder fouten en minder afleiding tijdens gesprek. Deze zaken dienen in de instructies opgenomen te worden.

Transcripties van gemeenteraadsvergaderingen, hoorzittingen of beleidsdiscussies maken besluitvorming inzichtelijk. Dit stelt inwoners beter in staat om de overheid ter verantwoording te roepen.

Samenwerking

De mogelijkheid meer overleggen te notuleren met behulp van dit middel maakt besluitvorming en discussies vollediger inzichtelijk voor alle betrokkenen, ook voor wie niet fysiek aanwezig was. Door gesprekken vast te leggen, kunnen afspraken en beloftes achteraf worden gecontroleerd.

Duurzaamheid

Zolang audio opnames niet op lange termijn opgeslagen worden (en dit heeft de voorkeur van de commissie, zie hierna) is de duurzaamheidsimpact van transcripties zeer beperkt.

Voorkomen van schade

Fouten in transcripties kunnen grote gevolgen hebben, vooral als ambtenaren of inwoners verantwoordelijk worden gehouden (voor bijvoorbeeld afspraken die niet besproken zijn) door onjuistheden in transcriptie of notulen. Risico's nemen toe door gebrekkige menselijke controle en een taalmodel dat mogelijk niet goed om kan gaan met accenten, andere talen, jargon of spraakbeperkingen. Goede menselijke controle en continue verbetering van de taalmodellen zijn cruciaal.

Deel II – Rechtstaat

Vrijheid van meningsuiting

Inwoners of medewerkers van de gemeente moeten zich niet geremd voelen om hun mening te geven of zich te uiten. Hiervoor is een goede uitleg van het doel waarvoor de tool gebruikt wordt noodzakelijk. Leg vóór en aan het begin van een bijeenkomst helder uit waarom en hoe er wordt opgenomen, getranscribeerd en er automatisch notulen worden gegenereerd.

Bied deelnemers als dat mogelijk is een keuze om niet opgenomen of niet gekoppeld te worden (opt-out). Opt-out/bezwaar moet de norm zijn waar dat redelijk mogelijk is. Opt-out kan beperkt of niet mogelijk zijn bij wettelijke verplichtingen, in veiligheids- of crisissituaties, of wanneer het technisch niet mogelijk is om één persoon uit te sluiten

zonder de opname te stoppen. De bezwaren dienen per casus afgewogen te worden: rechten van spreker (privacy, spreekvrijheid) wegen mee tegen gemeentelijke belangen (dossiervorming, veiligheid, bewijs). Elke situatie heeft eigen feiten en belangen. Een ambtelijke brainstorm kent andere gevoeligheden dan een formele raadsvoorbereiding; de mate van mogelijke zelfcensuur en het publieke belang verschillen per type vergadering. Sommige vergaderingen vereisen volledige transcriptie, andere kunnen volstaan met samenvattingen of gepseudonimiseerde versies of notulen. Als opt-out niet mogelijk is, bied dan alternatieven: anonieme schriftelijke inbreng, chat, of tijdelijk pauzeren van opname. Communiceer altijd vooraf waarom opt-out wel of niet mogelijk is, en registreer uitzonderingen met goedkeuring van de Functionaris Gegevensbescherming.

Omdat het LLM model volgens het voorstel probeert uitspraken aan specifieke gespreksdeelnemers te koppelen, kunnen deelnemers zich beperkt voelen in hun vrijheid om in een vertrouwelijke setting hun mening te geven. De mogelijkheid tot zelfcensuur die normaliter in een gesprek besloten ligt is voor ambtenaren een serieuze overweging in de fase van beleidsvoorbereiding en uitvoering.

In het voorstel wordt gesteld dat opnames worden verwijderd, maar voor de transcripties is dit onduidelijk. De commissie adviseert om de transcriptie te beschouwen als halffabricaten en ze zo snel mogelijk te verwijderen, als er geen noodzaak bestaat om ze te bewaren. Beperk toegang tot transcriptie tot de notulist van de vergadering, registreer wie wanneer toegang had, en controleer dat ook regelmatig.

Privacy

Het is mogelijk dat in gesprekken persoonsgegevens en vertrouwelijke kwesties worden besproken. Een algoritme kan geen onderscheid maken tussen welke gevoelige gegevens wel, en welke niet in de transcriptie mogen worden opgenomen. Beheersmaatregelen rondom de opname, transcriptie en notulen zijn essentieel om het risico op het lekken van vertrouwelijke informatie, waaronder bijzondere persoonsgegevens tot een minimum te beperken. De Adviescommissie beveelt ook daarom aan: maak procesafspraken, waardoor de notulist verantwoordelijk is voor de notulen. Slechts de notulist heeft dan toegang tot de transcriptie. Het is ook mogelijk dat de notulist op verzoek van een van de deelnemers de opnames uitzet, zoals dat nu ook in vergaderingen gezegd wordt: "Niet voor de notulen".

Bij het bewaren van audio opnames is duidelijk te maken dat het om een halffabricaat gaat dat bijzondere persoonsgegevens bevat (stemmen), om te voorkomen dat Woo-verzoeken om openbaring van de audio opname vragen. Ook tegen deze achtergrond is het van belang de halffabricaten (audio opnames) zo snel mogelijk te verwijderen.

Menselijke autonomie

Vragen om toestemming voor opname is discutabel, mede omdat de relatie overheid-inwoner en overheid-bedrijf doorgaans ongelijk is. Als de ambtenaar om opname vraagt,

zullen de andere deelnemers geneigd zijn zich daarnaar te schikken. Ook tussen ambtenaren is toestemming mogelijk een probleem, als er sprake is van een hiërarchische werkrelatie. Het moet duidelijk zijn of inwoners/bedrijven de transcriptie mogen controleren, of dat de notulist verantwoordelijk is voor het eindproduct en niemand anders toegang krijgt.

Als de gemeente spraak gestuurd wil rapporteren dan heeft ze een eigen verantwoordelijkheid en de (zorg)plichten die daarbij horen. Louter inzetten op toestemming legt de verantwoordelijkheid te veel bij de inwoner of de medewerker.

Passendheid

Als deelnemers door elkaar heen praten, is dat voor de LLM lastig te transcriberen. Het is aan de verantwoordelijke persoon (voorzitter van de vergadering, notulist) erop toe te zien dat de LLM het werk kan blijven doen.

Een transcriptie is niet hetzelfde als notulen. Een notulist legt niet alleen letterlijke gesprekken vast, maar ook interpretaties, non-verbale communicatie, en procesgerelateerde informatie als context. Bovendien onderscheidt hij hoofd- en bijzaken. Een taalmodel mist deze 'verrijkte' informatie, waardoor zelfs een perfecte transcriptie geen volledige weergave van het gesprek is. Het is onrealistisch om gespreksdeelnemers te vragen deze extra informatie letterlijk uit te spreken. Tegen deze achtergrond blijft de rol van de notulist die de notulen achteraf doorneemt essentieel.

Non-discriminatie

Zoals gezegd onder inclusiviteit, een LLM gaat niet met alle tongvallen, accenten en spraakbeperkingen even goed om. Het model zal mogelijk disproportioneel veel fouten maken bij het transcriberen van de meest kwetsbare inwoners, zoals kinderen, ouderen, immigranten, en zorgbehoevenden. Het is zaak de al bestaande kloof tussen overheid en inwoners niet te vergroten.

Bij groepsgesprekken zullen bepaalde groepen, zoals mannen met een luide, zware stem of vrouwen met een sterk gearticuleerde, hoge stem mogelijk beter worden verstaan en getranscribeerd dan inwoners met een andere stem of accent. Het is aan degene die de avond leidt en de notulist om zich van dit probleem bewust te zijn en het te ondervangen. Iedereen die met dit soort instrumenten aan de slag gaat moet ook in dit opzicht AI-geletterd zijn. Het is aan de gemeente om dit te faciliteren.

Uitlegbaarheid

Zoals gezegd, toestemming zou niet de grondslag voor de verwerking moeten zijn. Net zoals inwoners niet kunnen kiezen voor handgeschreven notulen, kunnen ze niet kiezen met welke techniek de gemeente tot notulen gaat komen. Dat is de verantwoordelijkheid

van de gemeente. Deze heeft er zorg voor te dragen dat te allen tijde een mens aanspreekbaar is op het eindproduct.

Gebruiksvriendelijkheid

Het systeem moet zo ingericht zijn, dat de spraakgestuurde rapportage op verzoek van een van de deelnemers eenvoudig is stop te zetten.

Aanvechtbaarheid

Deelnemers aan het gesprek moeten vooraf geïnformeerd worden over de opname, en ervan verzekerd worden dat de opname niet voor andere doelen wordt ingezet. Ze moeten ook de mogelijkheid hebben om bezwaar te maken. De betrokken partijen moeten vervolgens een afweging maken over dit bezwaar. Om dit proces te ondersteunen, kan de gemeente een instructie ontwikkelen voor voorzitters, notulisten, en deelnemers aan gesprekken, met daarin een handelingsperspectief in geval van bezwaar.

Deel III - Bestuurskracht

Wendbaarheid

Door het gebruik van dit instrument tool speelt de gemeente in op het relatief nieuwe, kwalitatief steeds beter aanbod vanuit de markt. Met het kiezen van een één tool biedt zij haar ambtenaren de mogelijkheid gebruik te maken van dit aanbod, en voorkomt zij onwenselijke wildgroei van vergelijkbare tools.

Kennis & Risicobewustzijn

Het instrument is in beginsel laagdrempelig. Echter, een notulist moet naast het simpelweg kunnen gebruiken van de tool ook de nodige privacy- en juridische waarborgen in acht nemen. Dit blijft dus handmatig werk waarvoor duidelijke instructies noodzakelijk zijn. Er bestaat dus het risico dat medewerkers bij onvoldoende instructie, of inachtneming daarvan, deze waarborgen niet volgen. Zo kan het gebeuren dat opnames en transcripties niet (tijdig) worden verwijderd door een notulist, dat deze informatie door hen wordt gedeeld terwijl dit niet is toegestaan, of dat de notulist en overige deelnemers notulen niet of onvoldoende controleren op een goede weergave van het overleg. Daarom is naast instructie ook controle en handhaving van dit soort waarborgen van belang. De Adviescommissie beveelt dringend aan op deze punten heldere instructies te schrijven voor medewerkers en de waarborgen in de praktijk te handhaven.

Veiligheid

Er dient voorkomen te worden dat opnames van (een groot deel van) de vergaderingen in handen komen van andere partijen en/of buitenlandse overheden. Dit om de onafhankelijkheid van bestuur en privacy te waarborgen. De commissie adviseert de

gemeente om uit te blijven zien naar mogelijkheden om de programmatuur veilig lokaal te laten draaien met open source software.

Doelmatigheid

De doelmatigheid van de inzet is moeilijk vooraf te bepalen. Zeker neemt het instrument werk uit handen. Anderzijds komen er taken bij. Tot dusver wordt een deel van de ambtelijke overleggen niet genotuleerd, simpelweg omdat hier niet altijd noodzaak toe is. Bij standaard gebruik van deze tool worden (vrijwel) álle overleggen genotuleerd, hetgeen leidt tot méér datavergaring- en verwerking. Deze vergaring van informatie is niet onschuldig: elk opgenomen overleg verbruikt elektriciteit, kost digitale opslagruimte, en vergroot de hoeveelheid privacy- en vertrouwelijkheidsgevoelige informatie die moet worden beveiligd.

Het kost bovendien de nodige arbeidsuren om de eerder genoemde waarborgen vorm te geven: de notulist dient de gegenereerde notulen nauwgezet te controleren. Deze controle vindt pas na afloop van het overleg plaats, terwijl een notulist dit nu dikwijls al tijdens de vergadering doet.

Bij het gebruik van deze tool is er dus sprake van: 1) het vergaren van aanzienlijk meer informatie; 2) meer arbeidsinzet door de noodzaak deze informatie te controleren; en 3) meer arbeidsuren voor notulisten die voortaan pas na afloop van het overleg hun werk kunnen voltooien. De Adviescommissie waarschuwt daarom voor te groot optimisme over de doelmatigheid.

Als medewerkers met het instrument onvoldoende uit de voeten kunnen, acht de Adviescommissie het aannemelijk dat de noodzakelijke waarborgen – zoals het handmatig verwijderen van opnames en het op feitelijke correctheid controleren van alle gegenereerde teksten – worden overslagen. Zonder de toepassing van de waarborgen is het gebruik van deze tool onveilig, waarbij de (informatie)veiligheid van de gemeentelijke organisatie, haar ambtenaren en haar inwoners ernstig in het geding komen. De Adviescommissie acht dit een zwaarwegend risico.

Onafhankelijkheid

Het gebruik van één platform (in dit geval Microsoft Teams) voor opname, transcriptie en het genereren van notulen kan leiden tot een 'zachte' vendor lock-in. Dit beperkt flexibiliteit en sluit oplossingen zonder Teams-meeting uit. Rekening houdend met deze kanttekening zijn er voldoende alternatieven van andere marktpartijen voorhanden.

Aanspreekbaarheid

De Adviescommissie adviseert een duidelijke scheiding te maken in de verantwoordelijkheid voor de inrichting en gebruiksvriendelijkheid van de tool enerzijds, en het opstellen en handhaven van de door medewerkers te volgen waarborgen om de tool

veilig te gebruiken anderzijds. Er bestaat spanning tussen beide aspecten, omdat een zo eenvoudig mogelijk gebruik van de tool door medewerkers niet overeenkomt met gebruik van de tool die de (informatie)veiligheid van gespreksdeelnemers en organisatie optimaal beschermt.

Controleerbaarheid

Het is voor het doel van het instrument (het automatisch maken van notulen) niet noodzakelijk dat de opname en transcriptie na het menselijk controleren, corrigeren en vaststellen van deze notulen worden bewaard. Na vaststelling is immers aan de noodzakelijke controleerbaarheid van de notulen voldaan, en zijn de gespreksdeelnemers verantwoordelijk en dus aanspreekbaar geworden voor de feitelijke correctheid van de notulen. De Adviescommissie is van mening dat de opname en transcriptie direct moeten worden vernietigd na deze vaststelling, zodat niet onnodig soms gevoelige informatie wordt bewaard.

Toezicht

De Adviescommissie adviseert goed intern toezicht op het juiste gebruik van de tool in te regelen, met name op de toegang tot de transcripties, de naleving door medewerkers van op het handmatige verwijderen, en het controleren van de notulen op feitelijke correctheid. Een deel van dit toezicht kan eventueel worden ondervangen door de verwijdering van de opname en transcriptie te automatiseren, zodat het toezicht zich op de resterende handmatige acties kan richten.

Menselijke eindverantwoordelijkheid

De Adviescommissie heeft meerdere zorgen over het waarborgen van de menselijke eindverantwoordelijkheid, wat een harde vereiste is voor het doelmatig, veilig, en betrouwbaar gebruik van door algoritmes geïnterpreteerde menselijke informatie (overleggen). Zie ook "Aanspreekbaarheid" en "Doelmatigheid".